

Yaman Örs: Zamanın Ötesinde Bir Aydın

Yaman Örs: An Intellectual Beyond Time

Fezziye ÖZBERK^a

“*Zamanın Ötesinde Bir Aydın Yaman Örs*”, kitabı Aralık 2018’de yayımlandı. Yaman Örs’ü 4 Ağustos 2016 günü yitirmiştik. Prof. Dr. Yaman Örs, çok yönlü ve birikimli bir aydıydı. Örs’ün patoloji ve tıp tarihi-deontoloji uzmanlıkları vardı. O, bu önemli uzmanlıklarla yetinmemiş, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde felsefe doktorası da yapmıştı. Örs, Ankara Üniversitesi’nin Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı’nda, uzun yıllar öğretim üyeliği ve başkanlık yaptı. Türkiye Biyoetik Derneği’nin de önde gelen kurucularındandı.

Yaman Örs, kendini “tıp kökenli bir bilimsel felsefeci” olarak tanımlardı. Tam bir bilim insanıydı. Günlük yaşamından tutun yaptığı her işte, yazılarında bilimsel olmaya özen gösterirdi. Sorgulamayı kendine görev bilen bir aydıydı. “**Yeniden düşün, Özenle düşün, Eleştirel düşün.**” Kitabımız onun çok önem verdiği bu uyarıyla başlıyor. Örs, genel olarak felsefeden söz edildiğinde, hep “**Hangi felsefe?**” sorusunu ortaya atardı. Çünkü bilginin kaynağının insan usı, olduğunu savunan usalcılığa karşıydı. Örs’e göre bilginin kaynağı gerçekliktir. “Dengeli kuşkuculuk”, “sorgulama” ve “eleştirel yorum”, Yaman Örs’ün düşünsel yaşamına anlamını veren anahtar sözcüklerdi.

Yaman Örs, Atatürk’ü “eşine pek rastlanmayacak bir eylem adamı olmasının yanında, çok önemli bir düşünür/düşünce insanı” olarak betimlemişti. Örs Atatürk’e, eleştirel tutumuna çok değer verdiği Nurullah Ataç’a ve Russell’a hayrandı.

Bir defasında Russell’dan çok hoş, gülmece öyküsü gibi bir örnek vermişti. Russell, “Bir sabah gazetelerde benim öldüğüm haberi çıkmıştı,” diyerek anlatmaya başlıyor. “Bunun üzerine, konuya yönelik olarak eldeki verilere baktım, ilgili kanıtları bulmaya çalıştım. Sonunda, yazılanların doğru olmadığı sonucuna vardım.”

Bilim ve felsefede kuşku

Örs bu öyküyü şöyle yorumlamıştı: “Bence bu anlatımın önemli iki yönü var. Birincisi, Russell’ın burada ‘eldeki veriler’ ve ‘ilgili kanıtlar’ gibi daha çok bilim bağlamında kullanılan terimleri gündeme getirmesidir. İkinci olarak o, çok ileri ve alaycı bir kuşkuculuk yoluyla, olsa olsa felsefe alanında söz konusu olabilecek bir düşünüş biçimini ortaya koymasındır. Kanımca bu durum, onun bir yandan ciddi felsefi kuşkuculuğunu ortaya koyarken, öte yandan bilimsel yaklaşıma olan bağlılığını belirtmektedir.

“Kuşkuculuk, insan etkinlikleri arasında en çok felsefe alanında aranır. Bu alanda, sorulara verilen yanıtlarla kolay kolay yetinmeme özelliği gerçekten önde gelmektedir. Öte yandan, bu özellik kuşkusuz sınırsız değildir ve belli bir durumda, değişik felsefe okullarına/felsefecilere bağlı olarak az ya da çok değişmek üzere verilebilecek en uygun yanıtla yetinmek durumunda kalınacaktır. Bilimde ise, gözlenen, incelenen, araştırılan dünya ile aramızdaki uzaklık daha azdır ve genelde daha dolaysızdır. Dolayısıyla, ne ölçüde değiştirilebilir, ne ölçüde geçici kabul edilebilir olursa olsun, bilim etkinliğinde sorulan soruların yanıtları daha bir açıklık gösterecektir ve üzerlerinde daha çok kişi tarafından anlaşma sağlanacaktır.”

^aBilim ve Ütopya dergisinin Ankara temsilcisi, ✉ fezziyeozberk@gmail.com
Gönderim Tarihi: 25.03.2019 • Kabul Tarihi: 25.03.2019

Eğitimin de toplumun da laik olmasını savunurdu

Örs'ün en duyarlı olduğu konulardan biri de laiklikti. Yalnızca devletin, siyasetin değil eğitimin de toplumun da laik olmasını savunurdu. “Laikliğin, bir toplumsal düzende inançların, yalnızca hukuk kurumundan, yönetim işlerinden ve siyasal yaşamdan uzak tutulması biçiminde görülmesi yetersiz kalmaktadır. (...) Örneğin toplumların ve bireylerin yaşamında gittikçe daha büyük bir önem kazanan bilimi ve bilimsel düşünceye dayanan eğitim etkinliğini düşünelim. Bunlar ancak gerçekten laik bir düzende, inanç dizgelerinin (sistemlerinin) ‘mutlak doğrularının’, kendilerine karşı çıkılmaz yargılarının, neredeyse değişmez kurallarının getirdiği, düşünceyi, düşünmeyi, kavram üretmeyi sınırlandırıcı etkilerden uzak olarak yürütülebilir”

Örs'ün eleştiriye ve işbirliğine açık bir yapısı vardı. Kendine yöneltilen her soruyu dikkatle dinler, özenle yanıtlamaya çalışırdı. Tanınmış bir bilim insanı ve felsefeci olduğu halde, herkese içten ve sevecen bir tavırla yaklaşırdı.

Öğrencilerin anlatımıyla Örs, “Bilmiyorum”, “Bu konuyu hiç böyle değerlendirmemiştım”, “Şu kişi bunu benden daha iyi anlatacaktır” deme cesaretini gösterebilen, karşılıklı katılım şeklindeki iletişimi, otoritenin kolaycılığına tercih eden, alışkın olunan “hoca” tiplemesinin dışında ve özel bir kişilikti.

Öğrencilerinin adlandırmasıyla “Fularlı Hoca” hep saygıyla ve özlemle anılacak.

“*Zamanın Ötesinde Bir Aydın Yaman Örs*”, kitabının önsöz yazarlarından Oktay Ekşi, kitabımızı “**Büyük bir keyifle**” okuduğunu belirtti ve ekledi: “Çok yararlı oldu; hem Yaman’la ilgili hem de onun dışında, bilmediğim birçok şeyi öğrendim.” Semih Koray ise: “Feyziye Özberk’in söyleşisinde, Yaman Örs, yaşamını cömertçe paylaşarak, **yaşamımıza yüklememiz gereken anlam**’a ilişkin hepimize yol göstermeye devam” ediyor, değerlendirmesini yaptı. Umarım tüm okurlarımız bu görüşleri paylaşırlar.